

Рис. 4-6. Фотороботи А. Небилиці

Фотографія звільнила живопис від фіксації факту, що в епоху Відродження було однією з завдань живопису. Так, фотографія допомогла розвитку живопису, тобто виявила неповторну специфіку. У свій час фотографія багато увібрала в себе завдяки живопису. Саме бачення світу через об'єктив і є спадщина живопису. Фотографія здатна взяти цикл життя, тобто, зламати дійсність, допомогти нам по-новому бачити і сприймати.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри ОДПМ,
Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького,

Л. І. Полудень

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Програмні засоби комп'ютерної графіки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://informatic-10.at.ua/index/programni_zasobi_komp_39_jutemoji_grafiki/0-139
2. Що має знати фотограф, який хоче знімати для світових брендів? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://photography.in.ua/articles/advice/shho-maye-znaty-fotograf-yakyj-hoche-znimaty-dlya-svitovyh-brendiv/>

Неоніла Недоско,
викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси

ДАВНІ ТРАДИЦІЇ ГОБЕЛЕНУ У СУЧАСНІЙ СТРУКТУРІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТИЛЮ

Ткацтво як ремесло сягає своїм корінням в глибоку давнину. Вузликові, стрижені вовняні килими були знайдені в розкопках Пазирикського кургану, що в Гірському Алтаї. Вироби датуються V ст. до н.е. і належать до скіфської культури. Вже тоді це були

складні орнаментально-аніمالістичні композиції бордюрного типу з використанням зображень вершників. Окрім художніх якостей, килим зі скіфських курганів має велику інформаційну цінність щодо матеріальної культури скіфів Азії. Всі килими були стриженими, виткані вовняною пряжею, з великою кількістю вузликів на 1 кв дм. (їх було біля 3600). Знайдені в обледеніх курганах Гірського Алтаю передньоазійські вироби ручного ткацтва свідчать про високий рівень ткацької техніки в середині 1 тисячоліття до н.е. Майстри володіли такою точністю зображення людей, що у мініатюрах заввишки 6 см. можна розгледіти деталі костюма і, навіть, нігті на пальцях рук. Це найтонші гобеленові рисунки, отримані в процесі виготовлення тканини на ткацькому верстаті, що дійшли до наших днів.

Давнє гобеленове ткацтво до сьогодні збереглося в мініатюрних композиціях коптських тканин 3-8 ст. у Єгипті. Копти – потомки древніх єгиптян, які прийняли християнство, були досконалими ткачами та користувались гобеленовою технікою. Тканий узор на виробах виконаний вовняною ниткою на лляній основі в надзвичайно багатій кольоровій гамі. В різних музеях світу зберігаються зразки коптських тканин із зображенням християнських святих.

Починаючи з середньовічної епохи килимове ткацтво найбільше поширилось в Європі. Тепер воно отримало назву «шпалера». Шпалера – це безворсовий настінний килим ручного виробництва з розгорнутою сюжетно-тематичною або орнаментальною композицією. Виробництво шпалер почалось на межі 10-12 ст. і отримало широке застосування в прикрашанні залів європейських палаців і замків. Тепер до розробки картонів запрошувались видатні художники-живописці, художник і ткач почали співпрацювати воедино. Одним із них був славнозвісний Рафаель. Процес виготовлення шпалер тривалий, трудомісткий і складний. Живописну картину ткач переводить у килим, відтворюючи зображення картону. Період найвищого розквіту виробництва шпалер припадає на 16-17 ст. У цей час існували кілька центрів виробництва – Франція, Фландрія, Нідерланди. Найвизначнішим центром був Брюссель, а вироби брюссельських майстрів відзначалися максимальною наближеністю до живопису: реалістичністю композиції, об'ємною трактовкою фігур, багатою колористичною гамою.

У 1667 році була організована знаменита Королівська мануфактура гобеленів. Саме, завдяки прізвищу братів Гобеленів, які започаткували красильні майстерні для пряжі, а потім і саме виробництво, їх килими стали називатись «гобеленами». Вироби всіх інших мануфактур називались «шпалерою». Килими із рослинним орнаментом мають назву «мільфльори», «вердюри».

В Росії виробництво шпалер поширилось у 18 ст. Тут поруч із місцевими майстрами працювали майстри із Голландії та Греції. Поряд із шовкоткацькими мануфактурами у 17-18 ст. розвивалось і шпалерне ткацтво. В Україні на той час яскраве місце займала Бродівська мануфактура: продукція цієї мануфактури була різноманітною: це і високохудожні шпалери, килими, шовкові занавіски, а вже в 19-на поч. 20 ст. виробництво

килимів в Україні було дуже розвинуто. Велика кількість килимів виходила із поміщицьких маєтків де використовувалась праця кріпаків, а також із міських ремісничих та монастирських майстерень. Ткалися килими вручну на вертикальних чи горизонтальних верстатах, основа була лляною чи конопляною, а уток вовняним. Узори килимів були різноманітні: прості і складні геометричні фігури, рослинний орнамент, доповнений зображенням птахів, тварин, а також сюжетні композиції, близькі до шпалер.

З розвитком капіталістичного виробництва, поширенням тиражних дешевих виробів текстилю гобеленове ткацтво ручної роботи стало незатребуваним, як в Європі, так і в Україні і до середини 20 ст. перебувало в «завмерлому» стані. У 20 ст. разом із розвитком будівельних технологій, особливо великим масштабом та розмахом повоєнного будівництва, було внесено корективи у звичну ієрархію жанрів. Будівництво великих монументальних споруд громадського призначення вимагало в оздобленні інтер'єрів синтезу трьох видів мистецтв – архітектури, скульптури, живопису. В 60-і роки 20-го ст. гобелен зазнав відродження вже, як вид монументального мистецтва. Нова архітектонічна концепція, основана на свободі просторового мислення, на взаємопроникненні зовнішнього та внутрішнього просторів, суттєво змінила вимоги до пластики форм, до експресії кольору і лінії. Саме тому на передній план у 60-70 рр. вийшла проблема синтезу просторово-пластичних мистецтв в тому числі і нової пластики тогочасного гобелена. Мистецтво гобелена почало втілювати в собі такі вартості, як життєствердження і гуманістичну наповненість. Художники різних країн довели правомірність виходу гобелена за рамки ужиткового ремесла, включення його в систему сучасних пластичних мистецтв і участь у формуванні гармонійного середовища.

На теренах тодішнього Радянського Союзу сформувались характерні національні школи гобеленового ткацтва, що базувались на характерних народних традиціях та історичних надбаннях. Найвизначнішими з них були українська, прибалтійська, грузинська та російська школи. Вони відрізнялись певною тематикою, стилістикою, авторськими почерками. Гобеленами прикрашали фойє громадських будівель, музеї, ресторани; вони виконували основне своє призначення – «одомашнення» інтер'єру, привносячи в нього тепло та затишок, притаманне саме текстилю.

21 ст. ознаменувало собою початок нового мислення. У зв'язку із розвитком інформаційних технологій, інноваційних будівельних можливостей, небачених раніше архітектурних концепцій, гобелен значно віддалився від своїх давніх прообразів. Ще одним відгалуженням мистецького дерева стало поняття дизайну. Гобеленове ткацтво і текстиль взагалі отримали «нове дихання», саме до текстильного дизайну слід віднести класифікацію гобелена на сучасному етапі. Дизайн поєднує в собі естетичне начало та функції, технології та ідеї, інноваційні матеріали стали новим джерелом натхнення для текстильщиків-дизайнерів. Цей вид творчої діяльності спрямований на встановлення зв'язків між різними проявами двох категорій буття – духовних та матеріальних.

Панорама досягнень в області текстилю, як дизайну, на сьогодні надзвичайно широка. Гобелен змінив форму, він відірвався від стіни – поряд з плоским гобеленом (ширина,

висота) можна побачити експерименти з різними фактурними об'ємами, текстильним релефом форми із складним силуетом. Застосовуються технологічні ефекти: об'ємно-просторові, скульптурні. Такі гобелени можна розглядати з різних сторін. З'явився гобелен-інсталяція – в нього можна увійти, злитись із середовищем самого гобелена. В ручне ткацтво органічно вплелись нові матеріали, такі як: скло, метал, дерево, рослинні волокна, кераміка, солома та ін. Матеріал стає способом вираження індивідууму, а хороший дизайнер завжди мислить в матеріалі. Завдяки невгамовності експериментаторського духу, гобелен, в тому числі український, збагачується глибиною змісту, філософською складовою, досконалістю композиції, безмежжям технічних засобів і пластичної мови; ще більш виразними та яскравими стають індивідуальні почерки художників – гобелен говорить мовою текстилю і мовою автора, який тепер не передовіряє його виконання іншому майстру.

Про розвиток художнього ткацтва, вагомість базових питань у мистецтві килимового ткацтва свідчать Всеукраїнські трієнале текстилю. Такі виставки, безумовно, збагачують враженнями, стають джерелом нових ідей, надихають на творчі пошуки. Мистецтво гобелена, попри течію часу, не вмирає, а міняється разом із ним – ткацтвом займаються безліч майстрів старшого і молодого покоління. Втілюючи весь свій безмежний творчий потенціал, досвід та знання вони надають гобелену нового звучання в контексті сучасного мистецтва та дизайну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лыкова Т. М. Драгоценное искусство гобелена. М.: Юный художник, 2012, 15-17 с.
2. Руденко С. Древнейшие в мире художественные ковры и ткани. М.: Искусство, 1996, 310 с.
3. Сидорович С. Художня тканина західних областей УРСР. К.: Наукова думка, 1979, 68 с.
4. Савицкая В. И. Современный советский гобелен. М.: Советский художник, 1979, 214 с.
5. Експозиції виставок «Трієнале текстилю». К.: НСХУ, 2003-2016 рр.
6. XI весняний вернісаж АРТФотосинтез. К.: Каталог виставки, 2004, 24 с.
7. Шуринова Р. Коптские ткани. Л.: Аврора, 1997, 293 с.